

Orijinal Kaynak: Daily Stoic. (No Date). "[Epicureanism and Stoicism: Lessons, Similarities and Differences](#)", *Daily Stoic*.

Atıf Şekli: Daily Stoic. (2021, Nisan 15). "Epikourosçuluk ve Stoacılık: Dersler, Benzerlikler ve Farklılıklar", Çev. İrem Oltan, *Sosyal Bilimler*, Link: <https://www.sosyalbilimler.org/epikouros-stoa>

Epikourosçuluk ve Stoacılık: Dersler, Benzerlikler ve Farklılıklar

Daily Stoic
Türkçesi: İrem Oltan

Stoacılık ve Epikourosçuluk kavramlarının her ikisi de insanların sandıkları anlamlara gelmiyor. Stoacılık dendiğinde hissizlik, duygusuzluk akla gelirken Epikourosçuluk denince ise zevki önceleyen, nefesine düşkün ve hazcı kavramları akla geliyor. Basmakalıp söylemler her zaman yetersiz kalırlar ancak bu durumda Stoacılık veya Epikourosçuluk takipçisi olmanın ne anlama geldiği hakkındaki bu söylentiler her iki felsefeye de hiç adil davranmıyor. İki felsefenin de temeli, tıpkı kurucuları Zenon ve Epikouros'un hayatları gibi MS. 300 Atinası'na dayanır. Her iki felsefe de bize aşırı hazlar ve zevklerden kaçınmayı öğütler. Fakat şunu önden belirtmek yararlı olacaktır ki Epikourosçuluk da rahata düşkünlüğün bizim sandığımız kadar savunucusu değildi —tıpkı Stoacıların duygusuz olmayışları gibi.

Buradaki ilginç bir nokta olarak, Stoacılık'ın rakip ve muhalif felsefe ekollerinden yaptığı ödünçlemelerden başlayabiliriz. Stoacı filozof Seneca, *Ahlak Mektupları* eserindeki Epikouros eleştirisinde filozoftan hatırı sayılır derecede alıntı yapmıştır. Bir mektubunda; "Bugün Epikouros'ta bulduğum 'Neşeli yoksulluk onurlu bir mertebedir' sözünü düşünüyorum (evet gerçekten de düşman saflarını da gözetliyorum) demiştir." Lucilius'a yazdığı bir başka mektupta da; "Hâlâ Epikouros'tan sayfalar karıştırıyorum ve bugün ondan alıntılıyorum: 'Gerçekten özgür olmak için felsefeye köle olmak gerekir.'"

Seneca'nın neden Epikouros'dan bu kadar çok alıntı yaptığını soruyor olabilirsiniz ki bunu Seneca da öngörmüş: "Neden kendi okulumuzdan değil de Epikouros'dan alıntılar yaptığımı merak ediyor olabilirsiniz. Fakat bunları neden herkese ait saymaktansa yalnız Epikouros'a ait sayalım." Ya da bir diğer sert biçimiyle: "İyi sözleri olan kötü bir yazardan alıntı yapmaktan hiç çekinmeyeceğim" demiştir.

Seneca'nın bilgeliğin peşinde olduğu çok açıktır. Nereden geldiğini umursamamıştır. Bu gerek dinde ve felsefede gerekse de diğer konularda tutucuların kaçırdıkları noktadır.

En ufak bir hikmet bile geliyorsa bunun kaynağının Stoacılık mı yoksa Epikourosçuluk mu olduğunu ya da Stoacılık ile harfiyen uyup uymadığını kimin umurunda olur? Önemli olan tek şey size ve hayata katkısıdır.

İmparator Marcus Aurelius da aynı bakış açısına sahipti. *Kendime Düşünceler* adlı eserinde “Pek çok durumda Epikouros’un ‘Acı her zaman dayanılmazdır ancak sonsuz değildir. Bunu kendine her zaman hatırlatmalı ve acıyı hayal gücüyle devleştirmemelisin.’ sözünden destek almalısınız” der. (Üç büyük Stoacı filozoftan Epiktetos ise Epikouros’tan alıntı yapmak bir yana ona çok ağır suçlamalar yöneltmiştir.)

Şimdi bu iki okul arasındaki farklara odaklanalım. Stoacılık adil ve erdemli bir yaşamın kişinin deneyimleyebileceği en yüksek iyi olduğunu, acı ve hazza aynı şekilde yaklaşılması gerektiğini söylerken Epikourosçuluk ise temelde hayattan acıyı çıkararak kişisel hazı maksimumuma çıkarmayı öğütler.

Epikouros’un tanımıyla haz, mutlu bir yaşamın başlangıcı ve sonudur. Muhtemelen duyduğunuz Epikouros okulunun meşhur bahçesinin kapısında okulun mottosu olan “Yabancı burada bir süre kalmakla iyi edersin buradaki en yüksek iyi hazdır.” yazar.

Epikourosçular için erdem haz iken Stoacılar içinse erdem hayatın temel ilkesini ve gidişatını oluşturur. Stoacı filozof Seneca’nın da dediği gibi “Erdemin sana yol göstermesine izin ver, böylece her adımın sağlam olur.”

Sizin de muhtemelen çıkarımladığınız gibi her iki felsefe de birbirine yakın yaşam tavsiyeleri veriyor olsa da en sonunda farklı ideallere yönlendirirler.

Her ikisi de acıdan kaçınmayı öğütlerken Epikourosçuluk bunun yolunun mütevazı bir hayat ve iyi dostluklardan geçtiğini söylerken Stoacılık ise bunun yolunun hayatın akışına teslim olmak olduğunu söyler. Epikourosçuluk kaygılardan özellikle de ölüm ve Tanrı korkusundan kurtulabilirsek ve temel arzularımızı giderebilirsek Tanrılar kadar mutlu olabileceğimizi öne sürer. Epikourosçular atomik teoriye inandılar ve ölümden sonra ruhun oluştuğu atomların dağıldığını ve varlığımızın sona erdiğini düşündüler. Epikouros’un dediği gibi; “En korkunç kötü olan ölüm bizim için hiçbir şeydir. Çünkü biz varsak ölüm yoktur. Ölüm varsa biz yokuzdur.”

Stoacılar ise yaşananlara isyan edip değişmeyecek olanın yasını tutmaktansa, onları kabul eden ve doğa ile uyumlu bir yaşamı aramışlardır. Stoacı Epiktetos’un da dediği gibi; “Biz Zeus’a bağlı küçük dallarız. Hangi dal ki ağacın gövdesinin planlarını sorgular?”

Epikourosçuluk ve Stoacılık acıdan kaçınmak konusunda da ayrışır. Stoacılar acının algılardan kaynaklandığını ve bizim acı çekmeme yetimiz olduğunu düşünürler. Epiktetos; “İnsan olaylardan değil onlara bakış açısından acı çeker.” der.

Stoacılar hayatta ne engellerle karşılaşılırsa karşılaşılınsın ne acılar yaşanırsa yaşansın kişinin mutlu olabileceğini söyler. Hayatta önümüze çıkanları kabul edip incindiğimize inanmadıkça incinmediğimizi görerek acıdan kaçınıp mutlu bir hayat sürerek

bunu başarabileceğimizi söyler. Epikourosçular ise ölümden ve Tanrılardan korkmadan, gereksiz ve yapay arzulardan kaçarak mutluluğun geleceğine inanır. Zihnin dinginliği basit bir yaşama ve güvenilebilecek dostlara bağlıdır. Karmaşık tüm arzulardan kaçınmak ve dostlara yakın olabilmek için çizdikleri ideal yaşam toplumsal hayattan olabildiğince uzak ve olabildiğince eve yakın olmaktır. Epikouros; “Tüm yaşam boyunca mutluluğu elde etmek için en önemlisi dostlar edinmektir.” der.

Stoacılık ise toplumsal hayattan çekilmeyi içermemekle beraber bu durumu erdemsiz olarak da nitelendirir. Stoacılık birbirimize karşı sorumluluklarımız olduğunu ve toplumsal hayatın katılımcılığa dayandığını söyler. Bir Stoacı toplumdaki rolünü her ne kadar zor ya da stresli olsa da kabul etmeli ve yerine getirmelidir. İyi bir vatandaş olmayı becerememek dört temel Stoacılık erdeminden olan adaleti ihmal etmektir.

İki felsefe de zarar vermeyi ve kanunları çiğnemeyi doğru bulmaz ancak sebepleri farklıdır. Stoacılık için erdem her şeyden üstün olduğunu, mutlu olmak için gerekli olan tek şeyin erdem olduğunu ve geri kalanların ağırbaşlılıkla karşılanması gerektiğini söylediğinden bahsetmiştik. Diğer bir deyişle erdem, yaşama bir gaye verir. Epikourosçuluk ise erdemi uygulanabilirlik üzerinde görür. Epikouros, sizi mutluluktan alıkoyacağı için yasaları çiğnemeyin der. Ve adaletsizliğin özünde kötü olmadığını iddia eder. Ancak bu yasaları çiğnerken suçlu hissetmeyen insanları gözden geçirir. Epikourosçular aynı zamanda toplum sözleşmesine, birbirine zarar vermeme anlaşmasına inanır ve ahlaki bu çerçevede tanımlar. Dostlarına iyi davranmak onları size daha sadık kılması açısından önemlidir.

Daha önce bahsettiğimiz gibi, Seneca *Ahlak Mektupları* kitabında Epikourosçuları sert eleştirirken özellikle de karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan arkadaşlık anlayışlarına da değinmiştir: “Sadece kendini düşünerek arkadaşlık edinerek yanlış yapıyor. Bunlar ancak iyi gün dostluklarıdır. Çıkar için seçilen arkadaşlar ancak işe yaradıkları sürece memnun eder. Faydası olduğu için başlayan arkadaşlık yine bu yüzden sona erer.”

Stoacılıkta ise tam tersine arkadaşlık ortak paydalara ve birbirinin karakterine duyulan hayranlığı temel alır. Birine karşı duyulan içten sevgi kişiye kendi çıkarlarını arkadaşlarının gerisine attırır. Epikourosçulukta erdem kavramının sadece amaca giden yoldaki araç olması ve yaşam için birincil reçete olan arkadaşlık konusunda felsefenin eksikleri olduğu görülüyor.

Hazcılık ve zevk konusunu soruyor olabilirsiniz. Epikourosçular ne derece hazcıydılar?

Epikourosçuların hazzı iyi olarak tanımladığını hatırlayın. Doğa bizi hedef gerçekleştirmenin mutlu edeceği şekilde tasarladı bu nedenle de bu tatmin hissini aramak iyi ve doğaldır. Ancak bu aradığımız haz aşırı olmamalı çünkü hazın genelde diğer yüzü acıdır. Bu acıdan kaçınmak için Epikouros hazzı üç gruba ayırır. İlki doğal ve ihtiyaç olanlar, ikincisi doğal ve ihtiyaç olmayanlar, üçüncüsü ise yapay ve ihtiyaç olmayanlar.

Birinci grup kolay tatmin edildiğinden her zaman peşinde koşmamış gereken hazlardır. Sadece bu hazlar dingin bir zihin için yeterlidir. Bunlar yaşamsal gereksinimler olan yeme, içme, uyuma, barınma ve sosyal ilişkilerdir.

İkinci grupta ise seks, çocuk sahibi olma ya da takdir edilme ihtiyacı gelir. Bunlar mutlu olmak için gerekli değildir. Acıdan kaçınmak için bunlarda aşırıya kaçmamak gerekir.

Epikourosçuların kendilerine düşkün hazcılar olduğu efsanesini dağıtmak için ise ulaşılması zor olan ve alkol ile aşırı cinsel zevkleri içeren yapay ve ihtiyaç duyulmayan zevklerin de var olduğunu düşündükleri söylenebilir. Ve Epikourosçular bu zevklerden kaçınmayı öğretir. Epikouros son iki kategoriyi dahil ederek şu uyarıyı yapar: “Azla yetinemeyen hiç yetinmez.”

Bu Stoacılık ile ne açıdan zıttır? Stoacılıkta erdem en yüksek iyidir ve doğayla uyumlu bir iradeye sahip olmaktır. Zaten olacak olanı istemek en iyisidir. Hayatın gereklerini istemek normal olduğundan bu dürtüleri gidermek gerekir. Ancak Stoacılıkta açlık ve susuzluk gibi dürtülerin tatminsizliği de kabul edilebilirdir eğer yaşanırsa kabul edilmelidir.

Stoacılık ve Epikourosçuluk arasında farklı özetleyecek olursak; Stoacılar erdemli davranışları ve doğayla uyumlu yaşamla ilgilenirken Epikourosçular acıdan kaçınıp doğal ve ihtiyaç duyulan zevkleri kovalamakla ilgilenir. Bu metinden çıkarılacak önemli ders ise toplum olarak eğer faydalı ve kullanışlı ise Seneca ve Epikouros gibi isimlerden bilgelik ve irfan almayı unuttuğumuzdur.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan sosyalbilimler.org, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitedir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da [@sosbilorg](https://www.facebook.com/sosbilorg) kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde sosyalbilimler.org'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.